

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **Mgr. J. F.**, bývajúceho vo Z., zastúpeného JUDr. P. E., advokátom so sídlom v B., proti odporkyniam **1/ T., s.r.o.**, so sídlom v L., IČO: X., a **2/ T.T.**, so sídlom v L., IČO: X., obom zastúpeným JUDr. A. K., advokátom so sídlom v L., **o určenie autorského práva** a iné, vedenej na Okresnom súde Levice pod sp. zn. 14 C 26/2004, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 19. januára 2012 sp. zn. 8 Co 57/2011, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Nitre z 19. januára 2012 sp. zn. 8 Co 57/2011 a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Levice rozsudkom 20. decembra 2010 č.k. 14 C 26/2004-618 zakázal odporkyni 2/ rozširovanie a používanie grafického návrhu č. 1 – štylizovane usmievajúcej sa konskej hlavy s chomútom a nápisom „F.“ (ďalej len „grafický návrh č. 1“) a grafického návrhu č. 2 – štylizovane usmievajúceho sa koňa stojaceho na zadných nohách umiestneného v podkove s nápisom „H. – R.“ a na spodnej časti „P.“ (ďalej len „grafický návrh č. 2“). Odporkyni 2/ zároveň uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľovi do 3 dní z titulu náhrady závažnej nemajetkovej ujmy sumu 11 617,87 € s úrokmi z omeškania vo výške 9% ročne zo sumy 11 617,87 od 1. apríla 2007 do zaplataenia; návrh vo zvyšku zamietol. V odôvodnení uviedol, že navrhovateľ sa návrhom zo 4. februára 2004, teda podaného za účinnosti zákona č. 618/2003 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom domáhal ochrany jeho autorských práv, ktoré boli za účinnosti zákona č. 383/1997 Z.z. – Autorský zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Colný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 383/1997 Z.z.“) porušené konaním odporkyne 2/. Výsledkami dokazovania, ktoré

bolo vykonané medziiným svedeckými výpoveďami, listinnými dôkazmi a znaleckým posudkom, mal súd prvého stupňa za preukázané, že navrhovateľ na základe zmluvy s firmou E. V. – R. vytvoril dve autorské diela – grafické návrhy č. 1 a 2, ktoré mohla táto firma použiť pre potlač na tričkách určených pre jej odberateľa – H.. V danom prípade ale nezostalo len pri tomto využívaní jeho autorských diel a odporkyňa 2/ ich začala používať aj na iné účely. Bez súhlasu navrhovateľa diela ďalej rozmnožovala, použila na logo hotela a vyšívané podbradníky, ktoré sa používajú pri poskytovaní stravovacích služieb v jedálenskej časti hotela. Tým bolo porušené právo autora na označenie diela a jeho nedotknuteľnosť, ako aj právo rozhodnúť o zverejnení diela (§ 16 ods. 1 písm. a/, d/ a e/ zákona č. 383/1997 Z.z.). Vzhľadom na to súd prvého stupňa vyslovil zákaz ďalšieho rozširovania grafických návrhov č. 1 a 2. Nakoľko navrhovateľovi v dôsledku porušenia jeho autorských práv vznikla závažná ujma nemajetkovej povahy (§ 44 ods. 1 zákona č. 383/1997 Z.z.) spočívajúca v strate motivácie k ďalšej aktívnej tvorbe a v zhoršení jeho zdravotného stavu (navrhovateľ bol v príčinnej súvislosti s tým hospitalizovaný) a priznanie iného zadosťučinenia by sa v danom prípade nejavilo ako postačujúce, zaviazal súd prvého stupňa odporkyňu 2/ zaplatiť navrhovateľovi náhradu tejto ujmy vo výške 11 617,87 €. Návrh proti odporkyňi 2/ vo zvyšnej časti zamietol ako nedôvodný, návrh v časti týkajúcej sa odporkyne 1/ zamietol v celom rozsahu vzhľadom na nedostatok jej pasívnej vecnej legitimácie.

Na odvolanie odporkyne 2/, ktorým napadla výrok prvostupňového rozsudku ukladajúci povinnosť zaplatiť navrhovateľovi peňažnú náhradu závažnej nemajetkovej ujmy s príslušenstvom, Krajský súd v Nitre rozsudkom z 19. januára 2012 sp. zn. 8 Co 57/2011 napadnutý výrok zmenil tak, že návrh zamietol. V odôvodnení uviedol, že vec prejednal na nariadenom odvolacom pojednávaní a po doplnení dokazovania výsluchom navrhovateľa dospel k záveru, že rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti treba zmeniť (§ 220 O.s.p.) a návrh navrhovateľa aj v tejto časti zamietnuť. Odvolací súd konštatoval, že odvolaním nenapadnutou časťou rozsudku súdu prvého stupňa (výrokmi zakazujúcimi odporkyňi 2/ rozširovať a používať grafické návrhy č. 1 a 2) bolo právoplatne rozhodnuté o tom, že odporkyňa 2/ porušila autorské práva navrhovateľa. Pokiaľ ale súd prvého stupňa z vykonaného dokazovania vyvodil, že konaním odporkyne 2/ bola navrhovateľovi spôsobená závažná nemajetková ujma odôvodňujúca priznanie náhrady v peniazoch, spočíva jeho rozhodnutie na nesprávnom právnom posúdení veci. Navrhovateľ na odôvodnenie svojho návrhu v tejto časti poukazoval na to, že bez jeho súhlasu bolo dielo deformujúco spracované

do podoby nášiviek a znaku hotela, tým bola celkove znehodnotená jeho pôvodná autorská výpoveď, odporkyňa 2/ znevážila výsledok jeho práce, tvorivej mysle a fantázie, do ktorého vložil osobné predstavy, zručnosti a kus seba samého. Porušenie jeho autorských práv ho frustruje a pociťuje bezmocnosť z deformácie pôvodnej autorskej predstavy. Po zistení porušenia jeho autorských práv utrpel šok, stratil schopnosť sústrediť sa na prácu, myslieť len na porušenie jeho autorských práv a na to, že nemal nič zo svojho diela a bolo opomenuté a zničené jeho meno autora. To mu spôsobilo psychické utrpenie a práceneschopnosť spojenú s hospitalizáciou. Výšku primeranej náhrady závažnej nemajetkovej ujmy spôsobenej odporkyňou 2/ vyvodzoval navrhovateľ z toho, že odporkyňa 2/ prevádzkuje medzinárodný hotel a jeho grafické návrhy predstavujú logotypy pre hotel. Podľa názoru odvolacieho súdu navrhovateľ neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal svoje tvrdenia a ich opodstatnenosť z hľadiska práva na náhradu nemajetkovej ujmy autora v peniazoch. Súd prvého stupňa v danej veci nedospel k správnym skutkovým a právnym záverom, lebo:

- „právo na zadosťučinenie v peňažnej sume patrí autorovi len vtedy, ak mu vznikla porušením práv závažná ujma nemajetkovej povahy, teda že nie každé porušenie autorských práv spôsobí autorovi aj ujmu nemajetkovej povahy a že zákon vyžaduje kvalifikovanú ujmu – závažnú,
- existencia a ani akákoľvek výška majetkovej ujmy na právach autora a popieranie jeho autorských práv samo osebe nepreukazuje existenciu nemajetkovej ujmy, jej závažnosť výšku,
- právoplatnosť napadnutého rozsudku vo zvyšku potvrdzuje porušenie autorských práv navrhovateľa spoločnosťou T., s.r.o., skutkové dôvody podanej žaloby (vyčítané porušenie autorských práv) zostali nezmenené počas celého konania, keď zmenu výšky požadovanej nemajetkovej ujmy navrhovateľ zdôvodňoval len poukazom na trvanie porušovania,
- strata motivácie navrhovateľa ako autora nebola ním označeným a v konaní vykonaným dokazovaním preukázaná, pričom ako sám navrhovateľ uviedol vo vyjadrení k podanému odvolaniu, túto nemožno ani objektívne preukázať, v dôsledku čoho na toto tvrdenie, ako na tvrdenie, pravdivosť ktorého sa preukázať nedá, prihliadať nemožno,
- navrhovateľ v konaní predloženým potvrdením o práceneschopnosti dôvod svojej práceneschopnosti a hospitalizácie nepreukázal, nepreukázal teda žiadnu príčinnú súvislosť medzi porušením jeho autorských práv a zhoršením jeho zdravotného stavu,

- predmetné diela navrhovateľa ako diela úžitkového umenia vytvorené od počiatku pre reklamné účely neboli porušením autorských práv zo strany odporcu deformované, znehodnotené, prípadne zosmiešnené a vzhľadom k neoznačeniu týchto diel žiadna osoba, ktorá s nimi prišla do styku, nevedela o autorstve navrhovateľa a nevedela si ich preto dať s ním do súvisu pričom ani sám navrhovateľ do vytvoreného diela pre trička svoju autorskú značku v podobe svojho priezviska nepoužil (a nevyhradil si teda jeho označenie stotožniteľnou značkou),
- diela navrhovateľa určené pre úžitkové – reklamné predmety odporca použil na rovnaký účel,
- nárok na úrok z omeškania pri nemajetkovej ujme v peňažnej sume určenej súdom oprávnenej osobe neprináleží (pre vznik nároku už rozhodnutím súdu) a v tomto smere súd prvého stupňa svoje rozhodnutie (jeho priznanie) ani nijak nezdôvodnil,
- navrhovateľ neoznačil a nepredložil dôkazy o prípadných konkrétnych následných reakciách verejnosti, rodiny a okruhu obdobných autorov (a negatívnych dopadoch) vyvolaných porušením jeho autorských práv,
- odporca v čase porušenia autorských práv navrhovateľa nevedel a nemohol vedieť o tom, kto je autorom týchto diel a že vôbec ide o diela požívajúce autorskú ochranu, nakoľko účastníci konania sa spolu pred začatím sporu nestretli,
- preukázanie podielu diel navrhovateľa na zisku odporcu jednak nie je možné objektívne preukázať a toto (z dôvodov zhora uvedených) nemá ani vplyv na prípadnú existenciu a výšku nemajetkovej ujmy autora,
- nemajetková ujma – jej vznik a výška nie je nevyhnutne ani priamo podmienená a závislá početnosťou porušenia autorského práva,
- navrhovateľ vytvoril predmetné diela za odmenu 4 000 Sk, pričom v čase ich vytvorenia nemohol sa dôvodne domnievať o tom, že bude mať z uvedených diel aj prípadný ďalší príjem z ďalšieho rozširovania,
- žaloba voči odporcovi – spoločnosti T., s.r.o. bola rozšírená až 24. januára 2000, pričom účastníkom – odporcom bola pripustená 10. apríla 2007 a až na základe rozšírenia návrhu z 30. marca 2010 (po pripustení dňa 8. júna 2010) sa jej začali týkať aj iné žalobné petity, ako o zaplatenie nemajetkovej ujmy,
- odvolateľ nekonal pri porušení autorských práv navrhovateľa s primárnym účelom dosiahnutia zisku predajom vecí,

- o nároku nad sumu 350 000 Sk – 11 617,87 € už bolo právoplatne rozhodnuté prvým rozsudkom súdu prvého stupňa,
- vznik práva na náhradu závažnej nemajetkovej ujmy v peniazoch je podmienený tým, že kvalifikovaná ujma skutočne nastala ako reálne a výsledkami dokazovania preukázaný dôsledok protiprávneho konania odvolateľa (nie je postačujúca už samotná možnosť jej vzniku)“.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal navrhovateľ dovolanie, ktorým žiadal, aby dovolací súd napadnutý rozsudok zmenil tak, že mu prizná náhradu závažnej nemajetkovej ujmy v peniazoch v rozsahu, v akom mu ju priznal súd prvého stupňa; žiadal tiež priznať náhradu trov dovolacieho konania. Prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 238 ods. 1 O.s.p. a jeho opodstatnenosť z toho, že v konaní došlo k procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) a napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Podľa názoru navrhovateľa je napadnutý rozsudok prekvapivý, neočakávaný a nemá základ vo vykonanom dokazovaní. Odvolací súd nedoplnil dokazovanie primeraným spôsobom na to, aby z neho rezultovala tak razantná zmena rozhodnutia – úplné zamietnutie nároku na primerané zadosťučinenie. Doplňujúci výsluch navrhovateľa na odvolacom pojednávaní rozhodne nemožno považovať za doplnenie dokazovania, v rozsahu potrebnom pre vykonanú zmenu prvostupňového rozsudku. Nesprávnosť právneho posúdenia veci odvolacím súdom spočíva v tom, že odvolací súd na jednej strane uznal, že odporkyňa 2/ porušila autorské práva navrhovateľa, na druhej strane ale v rozpore s logikou ponechal toto porušenie bez sankcie vo forme náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Odvolací súd nesprávne interpretoval pojem „nemajetková ujma“ a obmedzil sa len na konštatovanie, že nie každé porušenie autorských práv spôsobí aj ujmu nemajetkovej povahy, pretože zákon vyžaduje kvalifikovanú ujmu – závažnú. Opomenul však, že zákon č. 383/1997 Z.z. bližšie nedefinuje ani pojem nemajetkovej ujmy, ani spôsob, ako sa určí stupeň jej závažnosti. Vzhľadom na strohosť tohto zákona je pre správnu interpretáciu pojmu nemajetkovej ujmy potrebné prihliadnuť na právne predpisy, ktoré daný pojem používajú (najmä ustanovenia Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti a ustanovenia Obchodného zákonníka o nekalej súťaži), prípadne judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a názory, ku ktorým pri výklade tohto pojmu dospeli autori odborných právnických publikácií. Citujúc z týchto zdrojov dovolateľ uviedol, že nemajetkovou ujmovou je aj ujma v psychickej, citovej

a pocity sfére autora a jej obsahom môže byť aj pocit existenčného ohrozenia, autorov strach z reálnej hrozby straty tvorivých zakaziek, straty alebo zníženia zdroja obživy, rovnako ako i jeho psychická trauma. Zadosťučinenie vo forme peňažnej náhrady spôsobenej ujmy je multifunkčný právny prostriedok, ktorý má plniť úlohu satisfakčnú, kompenzačnú, reparačnú a aj sankčnú. Pri určení primeranej výšky tejto náhrady musí súd prihliadnúť na intenzitu, povahu a spôsob neoprávneného zásahu, ako aj na charakter, rozsah a trvanie vzniknutej nemajetkovej ujmy. Pre záver o závažnosti vzniknutej ujmy nie sú rozhodujúce iba subjektívne pocity autora – za závažnú ujmu treba považovať len ujmu, ktorú by za závažnú považoval aj každý iný autor nachádzajúci sa v postavení a na mieste priamo postihnutého autora. Podľa názoru dovolateľa napadnutý rozsudok vec z týchto hľadísk neposudzuje; odvolací súd bližšie nevysvetlil, prečo ujmu spôsobenú navrhovateľovi dlhší čas pretrvávajúcim nekorektným, nemorálnym a autorské práva popierajúcim konaním odporkyne 2/ nepovažoval za závažnú. Ničím nedoložený je tiež záver odvolacieho súdu, že navrhovateľ nepreukázal stratu svojej autorskej motivácie a tvorivých schopností, resp. príčinnú súvislosť medzi porušením autorských práv odporkyňou 2/ a zhoršením zdravotného stavu navrhovateľa. Lekárske potvrdenie o zdravotnom stave navrhovateľa považoval súd prvého stupňa za preukazujúce negatívne dopady porušenia autorských práv na psychiku navrhovateľa, odvolací súd ich ale – bez potreby doplnenia náležitým dokazovaním – nepovažoval za presvedčivé a postačujúce. Konštatovanie odvolacieho súdu, že navrhovateľ nepredložil dôkazy o konkrétnych následných reakciách verejnosti, rodiny, okruhu obdobných autorov, je tiež prekvapivé, lebo prvostupňový súd dokazovanie v tomto smere nevykonal a aj v tom sa uspokojil s tými dôkazmi, ktoré vykonal. Odvolací súd ale dospel k opačným skutkovým zisteniam bez toho, aby dokazovanie zopakoval alebo doplnil. V ďalšom sa dovolateľ vyjadril k nesprávosti viacerých čiastkových záverov odvolacieho súdu (o tom, že nie je významná početnosť porušenia autorských práv alebo doba, po ktorú boli tieto práva porušované) a poprel opodstatnenosť, resp. právny význam argumentácie odvolacieho súdu, v zmysle ktorej v danom prípade autorské dielo nebolo autorom označené, odporkyňa 2/ ho použila na rovnaký (reklamný) účel ako pôvodne určený bez toho, aby dielo znevážila, zosmiešnila alebo deformovala a porušenie autorských práv nebolo zo strany odporkyne 2/ primárne motivované snahou dosiahnuť zisk. Podľa názoru dovolateľa sa odvolací súd neprimeraným spôsobom sústredil iba na jeden aspekt (závažnosť porušenia autorských práv), ak by ale zohľadnil všetky ďalšie súvisiace okolnosti, musel by dospieť k záveru, že je splnená aj podmienka závažnosti spôsobenej nemajetkovej ujmy. Vykonané

dokazovanie preukázalo, že odporkyňa 2/ od samého počiatku vedela, že porušuje autorské práva navrhovateľa (aktívne objednávala ďalšie rozmnoženiny, ku ktorým autor nedal súhlas) a v porušovaní autorských práv pokračovala napriek upozorneniam a mimosúdny výzvam navrhovateľa a dva roky prebiehajúcemu súdnemu sporu. Tieto okolnosti označil navrhovateľ za závažné a obzvlášť zavrhnúťhodné, ktoré nemožno tolerovať a ani ospravedlňovať neznalosťou.

Odporkyňa 2/ sa k dovolaniu písomne nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozsudku, ktorý možno napadnúť dovolaním (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi (§ 242 ods. 1 O.s.p.); obligatórne sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

1. Dovolateľ procesné vady uvedené v § 237 O.s.p. nenamietal a ich existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo.

2. Podľa názoru navrhovateľa došlo v konaní k tzv. inej (v § 237 O.s.p. neuvedenej) procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

2.1. O procesnú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. ide medziiným vtedy, keď odvolací súd nerešpektuje ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, ktoré mu ukladajú povinnosť opakovať dokazovanie vykonané súdom prvého stupňa. Rozhodovacia prax Najvyššieho súdu Slovenskej republiky jednotne zastáva názor,

že procesný postup odvolacieho súdu, ktorý nerešpektuje § 213 ods. 3 O.s.p. a bez opakovania dokazovania dospeje k skutkovým a právnym záverom odlišným od záverov, ku ktorým na základe priebehu a výsledkov dokazovania dospel súd prvého stupňa, má za následok tzv. inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (viď napríklad rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. novembra 2011 sp. zn. 1 Cdo 98/2010 a sp. zn. 2 Cdo 266/2010, z 9. novembra 2011 sp. zn. 3 Cdo 124/2011, z 24. novembra 2011 sp. zn. 4 Cdo 20/2011, zo 14. júna 2011 sp. zn. 5 Cdo 157/2010 a z 31. októbra 2011 sp. zn. 6 Cdo 114/2010).

Pred tým, než odvolací súd pristúpi k úvahám o tom, ako vec posúdiť po právnej stránke, skúma správnosť skutkových záverov súdu prvého stupňa, a to pri zohľadnení celkového priebehu konania a výsledkov dokazovania. Úvahy odvolacieho súdu o správnosti skutkových záverov súd prvého stupňa sú však značne obmedzené. Podľa § 213 ods. 1 O.s.p. je totiž odvolací súd týmito závermi viazaný. Iba ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám (§ 213 ods. 3 O.s.p.). Viazanosť odvolacieho súdu skutkovým stavom ustáleným súdom prvého stupňa a podmienenie zmeny jeho skutkových záverov opakovaním alebo vykonaním nových dôkazov vyplýva zo zásady priamosti a ústnosti občianskeho súdneho konania. Pod opakovaním dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa netreba rozumieť opakovanie všetkých dôkazov, ale iba takých dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa, o výsledkoch správnosti ktorých má odvolací súd pochybnosti. Pre opakovanie dôkazov platia tie isté procesné postupy ako pri vykonávaní pôvodného dôkazu. Pokiaľ sa teda odvolací súd chce odchyliť od skutkového zistenia súdu prvého stupňa, ku ktorému dospel na základe pred ním bezprostredne vykonaného dokazovania výpoveďou účastníka konania alebo svedka, musí v súlade so zákonom zopakovať sám taký dôkaz spôsobom, ktorý určujú ustanovenia § 126 a § 131 ods. 1 O.s.p., a zadovážiť si tak rovnocenný (plnohodnotný, s rovnakou výpovednou hodnotou) podklad pre jeho prípadné odlišné hodnotenie. Je zásadne neprípustné, aby odvolací súd prehodnotil výsledky dokazovania a z nich vyplývajúce skutkové zistenia bez toho, aby tieto dôkazy opakovával.

O tom, ako v tej – ktorej veci prebiehalo na súdoch nižších stupňov konanie (vrátane dokazovania), môže dovolací súd usudzovať len z obsahu spisu, osobitne zo zápisníc o súdnych pojednávaniach (viď § 40 ods. 1 O.s.p. a § 122 ods. 1 O.s.p.).

V danom prípade zápisnica spísaná na odvolacom pojednávaní 19. januára 2012 (č.l. 652 spisu) svedčí o tom, že predseda senátu v stručnosti oboznámil obsah spisu (návrh na začatie konania a jeho doplnenie a rozšírenie, niektoré rozhodnutia súdov v tejto veci, odvolanie a vyjadrenie k nemu) a že sa následne vyjadrili právni zástupcovia účastníkov konania a tiež osobne navrhovateľ.

Dovolateľ opodstatnene namieta, že samotný „výsluch“ navrhovateľa na odvolacom pojednávaní nemožno považovať za postačujúci podklad pre podstatnú zmenu skutkového stavu, ktorá by opodstatňovala zamietnutie návrhu na začatie konania. Dovolací súd v súvislosti s tým zdôrazňuje, že výsluch účastníka konania (§ 131 O.s.p.) ako dôkazný prostriedok treba dôsledne odlišovať od tvrdenia účastníka konania, či už je súčasťou návrhu na začatie konania, ústnych prednesov na pojednávaní alebo obsahom písomných podaní adresovaných súdu. Tiež účel výpovede účastníka a tvrdenia účastníka je odlišný. Účelom skutkových tvrdení účastníka konania je vysvetliť súdu skutkový dej, ktorý zo svojich hľadísk považuje za významný; dokazovanie vykonávané výsluchom účastníka (§ 131 O.s.p.) konania má ale overiť pravdivosť skutkových tvrdení účastníka konania.

Súd prvého stupňa v danom prípade vykonal dokazovanie výsluchom navrhovateľa v zmysle § 131 O.s.p. (viď č.l. 36 spisu) na pojednávaní dňa 20. januára 2005 (v zápisnici o tomto pojednávaní, ktorá je v spise založená na č.l. 34, sa nesprávne uvádza, že mu bolo dané poučenie v zmysle „§ 138 O.s.p.“). Zápisnica spísaná odvolacím súdom 19. januára 2012 (č.l. 652 spisu) nasvedčuje tomu, že na odvolacom pojednávaní sa navrhovateľ iba vyjadril k prejednávanej veci a vysvetlil súdu, v čom podľa jeho názoru spočíva nemajetková ujma spôsobená mu odporkyňou 2/. Nešlo teda o výsluch účastníka konania v zmysle § 131 O.s.p., ani opakovanie dokazovania, ktoré výsluchom navrhovateľa vykonal súd prvého stupňa.

Je zrejmé, že súd prvého stupňa na základe výsledkov ním vykonaného dokazovania (vrátane dokazovania výsluchom navrhovateľa) dospel k skutkovému zisteniu, že porušenie

autorských práv navrhovateľa odporkyňou 2/ malo za následok jeho závažnú nemajetkovú ujmu, lebo viedlo k strate autorskej motivácie navrhovateľa a jeho tvorivých schopností, ako aj k zhoršeniu jeho zdravotného stavu, so zreteľom na ktoré musel byť hospitalizovaný. Odvolací súd – bez adekvátneho opakovania dokazovania – dospel k opačnému skutkovému záveru, podľa ktorého k takejto ujme navrhovateľa nedošlo, resp. navrhovateľ ju v konaní nepreukázal.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že postup odvolacieho súdu sa priečil § 213 ods. 3 O.s.p.

2.2. O procesnú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. ide tiež v prípade nesprávneho procesného postupu súdu, ku ktorému došlo nerešpektovaním ustanovení Občianskeho súdneho poriadku upravujúcich vykonávanie dokazovania jednotlivými dôkaznými prostriedkami.

Už v rozhodnutiach publikovaných ako R 64/1966 a R 92/1968 bolo uvedené, že pri hodnotení dôkazu výpoveďou svedka spolurozhodujú aj momenty, ktoré spravidla nie sú (nemôžu byť) zachytené v zápisnici o súdnom pojednávaní (presvedčivosť vystupovania, kolísavosť, prejavy ohľadu k tomu ktorému účastníkovi, väčšia alebo menšia ochota presne zodpovedať kladené otázky a mnoho iných). Je preto potrebné trvať na tom, aby odvolací súd, pokiaľ sa hodlá odchýliť od skutkového zistenia, ku ktorému dospel súd prvého stupňa na základe pred ním vykonaného dokazovania svedeckou výpoveďou, tieto dôkazy sám zopakoval a obstaral si tak rovnocenný podklad pre prípadné odlišné vyhodnotenie výpovede svedka. Zo spisu vyplýva, že súd prvého stupňa vykonal dokazovanie výpoveďami viacerých svedkov [F. W. (č.l. 93 spisu), M. M. (č.l. 94, 240 a 520 spisu), A. V. (č.l. 94 spisu), M. K. (č.l. 124 spisu), V. V. (č.l. 169 a 531 spisu) a A. K. (č.l. 518 spisu) a že zo skutkových zistení, ku ktorým na tomto základe dospel, aj vychádzal pri rozhodovaní. Odvolací súd neopakoval dokazovanie výpoveďou svedkov (resp. výpoveďou niektorého z nich), a napriek tomu prehodnotil skutkový stav zistený prvostupňovým súdom, ktorý sa týkal aj skutkových okolností takej povahy, ktoré mohol vyvodiť len z predmetných svedeckých výpovedí (napríklad o tom, na aký účel bolo dielo pôvodne určené a neskôr odporkyňou 2/ používané, resp. či odporkyňa vedela alebo nevedela o autorstve navrhovateľa k tomuto dielu).

V spise je založený celý rad listinných dôkazov, z ktorých súdy pri rozhodovaní nepochybné vychádzali (príkladom je aj lekárske potvrdenie z 21. júna 2005 na č.l. 83 spisu).

Podľa § 129 ods. 1 O.s.p. sa dôkaz listinou vykoná tak, že predseda senátu alebo samosudca na pojednávaní listinu alebo jej časť prečíta alebo oznámi jej obsah; to neplatí, (len) ak súd vo veci nenariaduje pojednávanie.

Obsah zápisnice o pojednávaní z 19. októbra 2010 (č.l. 530 spisu) nasvedčuje tomu, že súd prvého stupňa vykonal dokazovanie predmetným lekárske potvrdením najneskôr na tomto pojednávaní. Odvolací súd na prejednanie odvolania nariadil pojednávanie, dôkaz touto listinou ale v súlade s vyššie uvedeným ustanovením nevykonal. Zo spisu je pritom zrejmé, že z obsahu tejto listiny vychádza a aj na podklade toho, čo z nej zistil (z jej obsahu), vyvodil záver, že navrhovateľ nepreukázal príčinnú súvislosť medzi konaním odporkyne 2/ porušujúcim autorské práva navrhovateľa a zhoršením zdravotného stavu navrhovateľa.

Vyššie uvedené (viď 2.1. a 2.2.) potvrdzuje opodstatnenosť tvrdenia dovolateľa, že v konaní pred odvolacím súdom došlo k procesnej vade v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.

3. V dovolaní je uplatnený aj dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.; navrhovateľ namieta, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

V obdobných prípadoch, v ktorých odvolací súd nerešpektoval ustanovenie § 213 ods. 3 O.s.p., dovolací súd spravidla konštatuje, že závery odvolacieho súdu vychádzajúce zo skutkových zistení, ku ktorým odvolací súd dospel na podklade dokazovania vykonaného v rozpore so zákonom, sú v dôsledku procesnej vady (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) zatiaľ predčasné a dovolaciemu súdu neprislúcha v danej procesnej situácii oprávnenie hodnotiť ich (viď napríklad uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. apríla 2012 sp. zn.

4 Cdo 88/2011), resp. že napadnutý rozsudok nebolo možné v dovolacom konaní podrobiť prieskumu z hľadiska správnosti zaujatých právnych záverov, lebo skutkové zistenia odvolacieho súdu vzhľadom na už spomenutú tzv. inú vadu konania nedávajú pre toto posúdenie dostatočný podklad (viď napríklad rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. januára 2007 sp. zn. 3 Cdo 263/2005).

V danom prípade boli však nastolené nielen právne otázky majúce bezprostrednú väzbu na to, ako (procesne akým spôsobom) a s akými výsledkami prebehlo dokazovanie v tomto konkrétnom prípade, ale tiež právne otázky všeobecnej hmotnoprávnej povahy, správne zodpovedanie ktorých môže mať v ďalšom konaní význam bez ohľadu na to, k akým skutkovým zisteniam sa dospeje. S prihliadnutím na to dovolací súd k niektorým nastoleným otázkam tejto povahy uvádza nasledovné:

Podľa § 44 ods. 1 zákona č. 383/1997 Z.z. autor, ktorého právo bolo porušené, môže sa domáhať najmä toho, aby sa porušovanie jeho práva zakázalo, následky porušenia odstránili a aby sa mu poskytlo náležité zadosťučinenie. Ak vznikla porušením práva autorovi závažná ujma nemajetkovej povahy, má autor právo na zadosťučinenie v peňažnej sume, ak sa priznanie iného zadosťučinenia nejaví ako postačujúce; výšku peňažného zadosťučinenia určí súd, ktorý prihliada najmä na rozsah vzniknutej ujmy, ako aj na okolnosti, za ktorých došlo k porušeniu práva.

Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku z sp. zn. 1 Co 23/1997, ktorý bol uverejnený v časopise *Zo súdnej praxe* pod č. 62/1997 uviedol, že pre úspešné uplatnenie nároku na zadosťučinenie musia byť splnené zákonné predpoklady, najmä existencia závažnej ujmy nemajetkovej povahy vzniknutej v príčinnej súvislosti s porušením autorského práva a tiež skutočnosť, že v konkrétnom prípade by priznanie iného zadosťučinenia nebolo postačujúce. Podľa právneho názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý bol zaujatý v tomto rozsudku (a zopakovaný aj v rozsudku tohto súdu z 25. septembra 2008 sp. zn. 3 Cdo 77/2007), by o závažnú ujmu nemajetkovej povahy išlo napríklad v prípade znehodnotenia diela, ktoré má za následok zníženie vážnosti autora, prípadne o deformovanie jeho umeleckej orientácie a pod. V preskúmvanej veci nemá dovolací súd dôvod odkloniť sa od týchto právnych záverov. Poznomenáva ale, že znehodnotenie diela znižujúce autorskú vážnosť a tiež deformovanie umeleckej orientácie autora sú len príkladmi dôvodov, ktoré

v praxi môžu v oveľa širšom rozsahu viesť k závažnej nemajetkovej ujme autora. Pojem nemajetkovej (nehmotnej alebo morálnej) ujmy autora nie je v zákone č. 383/1997 Z.z. definovaný. Zákon nepodáva výpočet konkrétnych kritérií umožňujúcich rozhraničenie jednotlivých prípadov z hľadiska posúdenia, či ide alebo nejde o nemajetkovú ujmu autora, nevypočítava ani formy alebo druhy strát autora naplňajúcich pojem „nemajetková ujma“. Tým zákon ponecháva priestor pre to, aby aplikačná prax na konkrétnych individuálnych okolnostiach určitého prípadu uvážila, či porušenie autorských práv malo za následok ujmu tejto povahy. Aj vo sfére pôsobnosti tohto zákona treba vychádzať z toho, že nemajetková ujma autora predstavuje jeho stratu, ktorá nie je škodou na jeho majetku a neprejavuje sa v jeho majetkovej sfére. Nemožno však prehliadať, že autor neraz práve zásahy do jeho vnútorného autorského života pociťuje ťaživejšie ako zásahy v majetkovej oblasti. Hoci nemajetková ujma nemôže byť kvantifikovaná žiadnym objektívnym finančným spôsobom s odkazom na trhové mechanizmy, neznamená to, že nie je vyjadriteľná v peniazoch. I keď sa pri určovaní výšky peňažného zadosťučinenia uplatňuje voľná úvaha súdu, nesmie ísť z jeho strany o ľubovôľu; rozhodnutie súdu sa aj v tomto smere musí opierať o objektívne, zistené a preskúmateľné kritériá vychádzajúce z okolností prípadu. Treba mať na zreteli aj to, že jediným konaním porušujúcim autorské práva môže byť spôsobená nemajetková ujma autora vo viacerých smeroch. Nemajetková ujma môže vzniknúť v jeho osobnostnej sfére (môže sa týkať napríklad dobrého mena autora, autorskej cti a povesti), môže sa však prejavovať aj v spoločenských, pracovných a rodinných vzťahoch autora. Obsahom nemajetkovej ujmy môže byť aj autorov strach z reálnej hrozby straty tvorivých schopností alebo autorskej invencie, obavy z ďalšieho autorského pôsobenia. Niektoré ujmy tejto povahy nemajú síce majetkovú povahu, môžu mať ale nezanedbateľné dopady aj na majetkovú sféru autora (príkladom je strata záujmu o autora a zníženie dopytu po jeho dielach). I keď nemajetková ujma spôsobená vo vnútornej (psychickej, duchovnej, citovej a pociťovej) sfére autora sa preukazuje s ťažkosťami, na báze určitých konkrétnych vonkajších prejavov predsa len možno spravidla usúdiť, či k nej (ne)došlo, a prípadne aj to, v akej intenzite.

Pri konštrukcii, ktorá bola zvolená v ustanovení § 44 ods. 1 zákona č. 383/1997 Z.z., nie je významná subjektívna stránka (t.j. to, ako autor zo svojich subjektívnych hľadísk vníma porušenie jeho práv a tiež dôsledky porušenia autorských práv). So zreteľom na to sa pre úspešné uplatnenie nároku na túto náhradu nevyžaduje, aby na strane toho, kto do autorských práv zasiahol, existoval úmysel priamy alebo nepriamy, alebo nedbanlivosť

vedomá alebo nevedomá; relevantné môže byť preto aj konanie mimovoľné alebo v dobrej viere, pri ktorom si konajúci neuvedomuje porušovanie autorských práv. Z tohto hľadiska je postačujúcou sama objektívna spôsobilosť konania porušujúceho autorské práva spôsobiť závažnú nemajetkovú ujmu (t.j. objektívna možnosť, že určité konanie takúto ujmu spôsobilo). Pokiaľ ale má byť autor úspešný so svojím návrhom, ktorým sa v občianskom súdnom konaní domáha náhrady závažnej nemajetkovej ujmy v peniazoch, musí s poukazom na konkrétne skutkové okolnosti tvrdiť a v konaní v rámci dokazovania aj dostatočne preukázať, že k jeho ujme takejto povahy reálne došlo. Z tohto hľadiska už potom nestačí iba sama možnosť, že k takejto ujme došlo; súd musí vždy zistiť, že závažná nemajetková ujma autora skutočne nastala (povinnosť tvrdenia, dôkazná povinnosť a dôkazné bremeno spočíva v tomto smere na navrhovateľovi).

4. Z dôvodov uvedených vyššie v bode 2. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 243b ods. 1 O.s.p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 17. októbra 2013

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková